

А.Ж. САКУН, к.е.н., доцент,
Херсонський державний аграрний університет

Перспективи розвитку інфраструктури аграрного ринку Херсонської області

& Питання, які розглядаються:

- Розглянуто специфіку сучасного рівня розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції Херсонської області.
- Намічені шляхи створення мережі його суб'єктів на перспективу з урахуванням потенційних можливостей регіону.

Ключові слова: аграрний ринок, інфраструктура, овочева продукція, збут продукції, оптовий ринок, логістичний центр.

& Вопросы, которые рассматриваются:

- Рассмотрена специфика современного уровня развития инфраструктуры рынка сельскохозяйственной продукции Херсонской области.
- Намечены пути создания сети его субъектов на перспективу с учетом потенциальных возможностей региона.

Ключевые слова: аграрный рынок, инфраструктура, овощная продукция, сбыт продукции, оптовый рынок, логистический центр.

& Issues that are examined:

- The specific of the current infrastructure development level of agricultural markets Kherson region was reviewed.
- The ways of creating a network of its facilities for the future considering the potential of the region are determined.

Keywords: agricultural market, infrastructure, vegetable output, sales, wholesale market, logistic center.

Постановка проблеми. Перебудова всієї системи економічних відносин у результаті аграрних реформ охоплює одночасно виробництво, розподіл і споживання сільськогосподарської продукції. Характеризуючи сучасний стан ринку агропродовольчої продукції визначаємо, що він ще не є досконалим, спостерігається повільне формування схеми просування продукції від виробника до споживача, яка була б здатна вплинути на скорочення втрат готової продукції, підвищити її якість та сприяти стабілізації цінової ситуації. Саме розвиток об'єктів інфраструктури аграрного ринку повинні забезпечити виявлення та усунення міжгалузевих суперечок між сільським господарством, переробною промисловістю, торгівлею і споживачами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання становлення та ефективного функціонування ринку агропромислової продукції розглядалися українськими та зарубіжними вченими і в достатній мірі розкриті в працях В.Я. Амбросова, О.В. Березіна, П.І. Гайдуцького, В.М. Гейця, П.М. Макаренка, В.О. Муковоза, В.Я. Мессель-Веселяка, П.Т. Саблука, В.В. Юришина, О.М. Шпичака та інших. Проте, прикладний аспект формування та розвитку регіональної мережі суб'єктів інфраструктури в розрізі системи виробництва, переробки, зберігання і збуту залишається недостатньо вивченим.

Метою статті є дослідження досягнутого рівня та окреслення основних напрямів подальшого розвитку

об'єктів інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарська продукція та продовольство виступають предметом купівлі-продажу на аграрному ринку. Найвагомішою складовою аграрного ринку є продовольчий ринок, який здатний гарантувати забезпечення населення товарами продовольчої групи та створення резервних фондів для підтримки на належному рівні продовольчої безпеки країни.

Формування інфраструктури ринку аграрної продукції залежить від багатьох чинників: ґрунтово-кліматичних, рельєфу, клімату, конфігурацій території, стану та густоти шляхів, місцезнаходження господарств, особливостей технологій, розміщення виробничих об'єктів, рівня спеціалізації і концентрації тощо. Наведені чинники зумовлюють склад суб'єктів інфраструктури в цілому, розміри їх підрозділів та закладів, специфіку функціональної діяльності [6].

Пріоритетною галуззю аграрного комплексу нашого регіону є виробництво продукції рослинництва, де головною культурою залишається озима пшениця, але Херсонщина - унікальний Південний регіон, де сконцентровані найбільш сприятливі ґрунтово-кліматичні умови для виробництва біологічно повноцінної продукції плодовоовочевих і баштанних культур.

Динаміка виробництва овочів

Показники	Україна	Миколаївська область	Одеська область	Херсонська область
Валовий збір, тис. т				
2009р.	8341,0	334,2	482,6	910,6
2010р.	8122,2	354,1	473,4	841,5
2010р. у % до 2009р.	97,4	106,0	98,1	92,4
Зібрана площа, тис. га				
2009р.	456,4	16,6	29,6	41,1
2010р.	467,8	18,5	30,0	43,4
2010р. у % до 2009р.	102,5	111,4	101,4	105,6
Урожайність, ц з 1 га				
2009р.	182,8	201,3	163,0	221,4
2010р.	173,6	191,1	158,1	193,9
2010р. (+,-) до 2009р.	- 9,2	-10,2	-4,9	-27,5

Джерело: [4]

У 2010 році сільськогосподарськими товаровиробниками області було зібрано 841,5 тис. тонн овочевої продукції з урожайністю 193,9 ц/га (по Україні обсяг виробництва валової продукції овочівництва склав 8122,2 тис. тонн, урожайністю 173,6 ц/га), або 10,4 % від усього виробництва по Україні (табл. 1). Ефективність ведення агробізнесу області значною мірою залежить від функціонування ринкової інфраструктури та ринкових механізмів.

Відомо, що успішним овочевий бізнес буде лише у разі, якщо є де зберігати великі партії. За часів СРСР в Україні працювала централізована система Плодоовочторгу: в кожному великому місті були овочеві бази плюс великі сховища обласного і районного значення, в середині 90-х більшість з них перепрофільовані, а решта не відповідають сучасним стандартам післязбиральної переробки. Тому, сьогодні приділяється особлива увага будівництву овочевфруктосховищ з сучасними ресурсо- та енергозберігаючими технологіями. Загальна ємність картоплеовочесховищ та фруктосховищ по Україні складає 2046,1 тис. тонн, 8 % якої припадає на Херсонську область та становить 53 об'єкта загальною ємністю 157,5 тис. тонн. Для збільшення потужностей по збереженню овочевої продукції у м. Каховка Херсонської області розпочато будівництво логістичного центру компанією "Грін Тім", який здійснюватиме оптові закупки, зберігання, обробку, часткову переробку й перепакування овочевої продукції та фруктів. Перша черга логістичного центру вже готова прийняти урожай 2011 року не тільки Херсонської області, а й з інших регіонів обсягом 50 тис. тонн. Завершення всього комплексу будівельних і пусконаладжуваних робіт заплановано на серпень 2012 року, після чого у центрі одночасно можна буде зберігати понад 200 тис. тонн овочевої продукції. Завдяки будівництву логістичного центру об'єми валової продукції Каховського району зростуть з 478 млн. грн. у 2010 році до 750-800 млн. грн. у 2015 році.

Одним із перспективних заходів забезпечення прибуткової та ефективної діяльності сільськогоспо-

дарського товаровиробництва в галузі рослинництва є будівництво сучасних холодильних установок, що гарантуватиме збереження смакових якостей, а також постачання плодовоовочевої продукції в міжсезонний період споживачу в замороженому вигляді.

Ефективне землекористування полягає не тільки у виробленні сільськогосподарської продукції, але передусім в ефективному та вигідному її збуті. Сільські трудівники мають небагато варіантів продажу продукції. Одним із них є реалізація продукції самотужки на продовольчих ринках районних центрів або інших прилеглих міст. Але це пов'язано із додатковими витратами коштів та часу, які не завжди компенсуються отриманим від продажу результатом. Проте, сьогодні необхідно винайти ефективні ринки збуту сільськогосподарської продукції, і утворення оптових ринків сільськогосподарської продукції за європейськими зразками. Це не тільки збільшить кількість виробництва овочевої продукції, а й позитивно вплине на економіку регіону в цілому. Саме проблема збуту продукції в сільському господарстві ставить під сумнів загалом вигідність цього виду економічної діяльності. Вже стало звичним, що в період масового збирання врожаю ціни на сільськогосподарську продукцію, особливо плодовоовочевої групи, знижуються. Відтак, знаходження сприятливої ціни збуту продукції та зменшення супутніх витрат є спільною проблемою для великих підприємств і дрібних виробників аграрного сектору. Оптовий ринок агропродукції є зв'язною ланкою між виробництвом продукції та її збутом. При відсутності такої ланки система виробництва і збуту залишається незавершеною [3].

Варто зазначити, що у країні та регіоні необхідно розвивати та розширювати мережу гуртових підприємств, як важливої ланки сфери товарного обігу. Вони здатні бути ефективним посередником між сферами виробництва та споживання і можуть виступати у ролі інтеграційного центру, об'єднуючи дрібнотоварні та індивідуальні господарства населення, просування агро продукції до кінцевого споживача. Не можна збудувати сучасного гуртового

ринку без підтримки (організаційної, юридичної та фінансової) місцевої та обласної влади чи уряду. Особливо це стосується фінансових інвестицій у інфраструктуру, в тому числі будови під'їзної дороги, дощової та санітарної каналізації, ліній електропередач та інших інвестицій, пов'язаних з охороною навколишнього середовища. Якщо є один цивілізований гуртовий ринок у населеному пункті, то витрати функціонування оптовика значно нижчі, прибутковіші при нижчій ціні продажу. Отримуємо правдиву ціну дня на даний продукт, бо для всіх операторів гуртового ринку обов'язковими є одні правила, одні податки, одні кошти за оренду і прибутковість фірми визначає винятково якість пропонованого продукту, оперативність продавців, маркетинг та ін. Якщо діє один гуртовий ринок, то великі, професійні гуртові та розподільні фірми будуть зацікавлені у розміщенні своїх головних складів, сортувальних та пакувальних приміщень безпосередньо на його території чи по сусідству. Ціна землі в околиці інфраструктури гуртового ринку виростає, а в цьому зацікавлені власники ринку, місто та область [2].

На сьогоднішній день національний аграрний ринок представлений мережею гуртових ринків, найвідомішими серед яких є "Фермер" у м. Київ, "Шувар" у м. Львові, "Озерка" у м. Дніпропетровську, "Григорян" у м. Горлівка, "Кримський Привоз" у м. Сімферополі, "Копані" у м. Великі Копані Херсонської області та інші. На зазначених ринках торгівля здійснюється безпосередньо з транспортних засобів сільгосптоваровиробників, але останнім часом почали розбудовувати стаціонарні павільйони для оптової та роздрібної торгівлі плодоовочевої та іншої продукції. Але, для нормального функціонування аграрного ринку зазначених підприємств замало.

Інвестиційна компанія "Європолекс", співзасновником якої є Українська Асоціація місцевих і регіональних влад, реалізовуватиме проект з будівництва оптового ринку сільськогосподарської продукції у м. Херсоні, аналогічного "Столичному" в Києво-Святошинському районі Київської області. Термін будівництва якого 2011-2014 рр., загальна вартість інвестицій у проект складає понад 1,3 млрд. гривень. Територія "Столичного" складатиме 140 га.

Подібні ринки створюються, крім Києва, у Львові, Донецьку, Запоріжжі і в перспективі очікуються у кожній області. Для Херсонщини це дуже актуально, адже південь України є її овочевою житницею. Міністерство Аграрної політики та продовольства України 14 липня 2011 року видало Наказ № 340, яким надало статус оптового ринку сільськогосподарської продукції товариству з обмеженою відповідальністю "Оптовий ринок сільськогосподарської продукції "Європолекс". Ринок буде розміщено на земельній ділянці загальною площею 112 га (територія сільської ради села Антонівка в 5 км від м. Херсона). Планується, що перша його черга почне працювати у вересні 2012 року і надасть можливість реалізовувати свою продукцію фермерським господарствам не лише Херсонської, а

й сусідніх областей. Тут продавці зможуть орендувати торгові зали та приміщення для зберігання продукції. Крім того, на ринку діють послуги з фасування, пакування, калібрування сільськогосподарської продукції. Покупцям же надаватиметься можливість ознайомитися на місці із запропонованою продукцією, оформити супроводжувальні документи, отримати замовлення на виробництво продукції, здійснити митне оформлення, податкові та банківські платежі за угодами, сформувати із дрібних оптових партій продукції для подальшого переміщення їх в інші регіони або за кордон. Водночас, цей ринок стане системоутворюючим ринком національного масштабу. Він також сприятиме створенню нових робочих місць. Загальна вартість інвестицій у проект орієнтовано становитиме \$ 60-70 млн.

Світовий досвід показує, що виробник одержує найбільший ефект тоді, коли реалізує не сировину, а продукти її переробки, кінцеві продукти споживання. Тому, високорозвинені країни ніколи не експортують сировину, а мають усі галузі промисловості з комплексної переробки сировини і реалізують кінцевий продукт споживання. Це стосується не лише великих компаній і фірм, а й індивідуальних виробників. У високорозвинених країнах навіть фермери намагаються реалізувати сільськогосподарську продукцію тільки після її первинної переробки і навіть довести її до стадії кінцевого споживання. Для цього вони створюють на кооперативних засадах сферу первинної переробки та зберігання сільськогосподарської продукції: кооперативні плодоовочеві переробні підприємства. Великі фермерські господарства мають власні невеликі сучасні цехи з первинної переробки сільськогосподарської продукції. Цей напрям певною мірою розвивається і у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах. Реалізація ними кінцевого продукту (олія, консерви тощо) дає змогу впливати на реалізаційну ціну продуктів харчування, еквівалентний обмін між містом і селом [5].

Висновки. Розвиток мережі суб'єктів інфраструктури аграрного ринку (регіонального та міжрегіонального значення) вплине на поліпшення смакової якості сільськогосподарської продукції, забезпечення вирішення питань транспортування, зберігання та пакування продукції, спрощення доступу сільгоспвиробників до ринків збуту та до необхідної їм інформації про запити споживачів; надання додаткових робочих місць; сприятиме швидкому виконанню замовлень споживачів, сплату податків до місцевого бюджету.

4 Список використаних джерел

1. Амбросов В.Я. Напрями організаційного удосконалення великотоварних підприємств / В.Я. Амбросов // Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві: матеріали Третіх регіон. річних зборів північно-Східного відділення Всеукр. Конгресу вчених економістів-аграрників. – Харків: ХНТУСГ, 2010. – С.97-100.
2. Березін О.В. Продовольчий ринок України: теоретико-методологічні засади формування і

розвитку: [монографія] / О.В. Березін. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 184 с.

3. Дудар Т.Г. Формування ринку конкурентоспроможної агропродовольчої продукції: теорія, методика, перспективи: [монографія] / Т.Г. Дудар, В.Т. Дудар. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 246 с.

4. Підсумки збору врожаю основних сільсько-господарських культур, плодів, ягід та винограду у 2010 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

www.ukrstat.gov.ua

5. Соловійов І.О. Агromаркетинг: системна методологія, реалізація концепції: [монографія] / І.О. Соловійов. – Херсон: Олді-плюс, 2008. – 384 с.

6. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції: [практичний посібник] / За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ, 2000. – 556 с.

7. Оптові та оптово-роздрібні ринки сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minagro.gov.ua

УДК 658.11:39.54

Г.І. СКИБА, к.е.н., доцент,

ДВНЗ "Київський університет управління та підприємництва"

Конкурентоспроможність як категорія і як властивість підприємства, що функціонує в умовах ринкової економіки

& Питання, які розглядаються:

• Розглянуті проблеми і специфіка управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах ринкової економіки.

• Виділені основні шляхи вдосконалення управління конкурентоспроможністю на основі маркетингу.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, конкурентна боротьба, суперництво.

& Вопросы, которые рассматриваются:

• Рассмотрены проблемы и специфика управления конкурентоспособностью предприятий в условиях рыночной экономики.

• Выделены основные пути совершенствования управления конкурентоспособностью на основе маркетинга.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, конкурентная борьба, соперничество.

& Issues that are examined:

• The problems and specificity of management of enterprise competitiveness in a market economy were considered.

• Pointed out the main ways of improving management of competitiveness, which are based on marketing.

Keywords: competition, competitiveness, competition, rivalry.

Постановка проблеми. Сучасний стан ринку характеризується постійною зміною зовнішнього середовища, мінливістю купівельного попиту, наявністю великої кількості підприємств різних форм власності, підвищенням невизначеності та ризику. А отже, для того, щоб вижити, підприємствам необхідно відстежувати і реагувати на всі зміни, що відбуваються в їх конкурентному середовищі з метою збереження своїх позицій на ринку і забезпечення конкурентних переваг. Кожному підприємству важливо правильно оцінити ринкову ситуацію, з тим, щоб вибрати ефективні засоби конкуренції, які, з одного боку, були б адекватними ринковій ситуації в Україні, тенденціям її розвитку, з іншого – специфіці діяльності підприємства.

Досвід останніх років показує, що далеко не всі вітчизняні підприємства готові до ведення

конкурентної боротьби. Навіть володіння конкурентоспроможною продукцією не дозволяє багатьом з них ефективно реалізовувати цю перевагу через відсутність практики використання всього комплексу маркетингу: гнучкої асортиментної і цінової політики, адекватної організації каналів розподілу, ефективних методів стимулювання продажів тощо. У зв'язку з цим проблема управління конкурентоспроможністю на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки актуалізується і потребує поглиблення наукових пошуків в цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням теоретико-методологічних аспектів конкурентоспроможності займалися українські науковці, серед них Я.Б. Базилук, Я.В. Белінська, І. Бідзюра, О.Г. Білорус, А.С. Гальчинський, В.М. Гесць,